

SläktKuriren

Nr 34. Årgång 54 (1/2019). Utg. dag 16/7 2019 Sporadiskt utgiven sedan 1965. **Släktföreningen fyllde 90 år 2015**

Informationsblad för ERNBERG-EHRENBERSKA SLÄKTFÖRENINGEN Chefredaktör: Ingemar Ernberg, tillika utgivare. Medarbetare Jonas Hök, Jan Ernberg, Ingrid Gerdin och Släktrådet. Red:s adress: I. Ernberg, Smultrongränd 18, 18245 Enebyberg. Tel: 08/7688825.

Enighet ger styrka, besegrar hindren och vinner ändamålet (förklaring se fotnot *)

Årets lilla Släktträff vid Wenngarns slott (nära Sigtuna)

Söndag den 15:e september 2019

Samling 12.30. Lekar, tipspromenad, boule. Medtag matsäck (alternative: slottscafé finns också som även erbjuder lite mat). Ett antal platser i bilar kan erbjudas.

Föranmäl gärna senast den 10:e september

till ingemar.ernberg@ki.se eller telefon till Ingemar: 070 5467636.

Adress: Smultrongränd 18, 18245 Enebyberg.

Det går också bra att bara dyka upp. Välkomna!

I detta nummer: Kalendarium s 2, Slottsträff på Wenngarn s 2, Om Wenngarns slott: historia och idag s 2, Slottsträffen på Rosersbergs slott 8/9 2018, bildreportage s. 5, Släktens slottsträffar s 8, Släktarkivet blir mer tillgängligt s 8, Minnen ur Släktarkivet; Agnes Magnell skriver om Farbror Victors hem och tante Doris s 8, Medlemsavgiften s 10, Fotografier ut Släktarkivet: Victor, Isac, Knut, Augusta och Lotten s 11, Handlanden Gustaf Peterson stoppar en falsk sedeltryckare s. 11, Bankförsörjning i Lund – Ivar Ernberg ung domare s 12, Ceccilia Thorngren sjunger styrka, kärlek och hopp 23/10 s 13, Släktrådet 2017 -20 s 14.

örlogsvarvet i Katlskrona. Ingemar Ehrenbergs arbetsplats kring 1790.

*"Bevingat ord" myntat av farbror Gustaf i samband med invigningen av Carlsrona-Wexjö Jernväg 1874. Invigningsdagen firades på kvällen med illumination i staden. Samtliga fönster å fasaden till farbror Gustafs stora, mitt emot norra delen av Hoglands park belägna fastighet voro då upplysta medelst till färgen granatgnistrande röda lampor, varigenom man där kunde avläsa följande tänkvärda inskription /med antalet bokstäver precis motsvarande fönsterrutorna i fasaden: **"Enighet ger styrka, besegrar hindren och vinner ändamålet"**.

Kalendarium

2019

Onsdag 28e augusti 17.00 Släktråd hos Annika Alm-Ekman

Söndag 15e September årliga "slottsträffen" på Wenngarn

Torsdag 15e oktober (prel) Släktråd hos Jan Ernberg

2020

Lördag-söndag 5-6e September. Släktmöte (sannolikast i Stockholm)

SÖNDAGEN DEN 15 SEPTEMBER HAR VI SLOTTSTRÄFF PÅ WENNGARNES SLOTT

VI TRÄFFAS KL 12.30 DEN 15 SEPTEMBER FÖR SEDVANLIG PICK-NICK, FRÅGESPORT OCH BOULE.

Bil

Adress: Wenngarns slott 193 91 Sigtuna

Se vägbeskrivning [här](#)

GPS koordinater: 59.648772, 17.719628

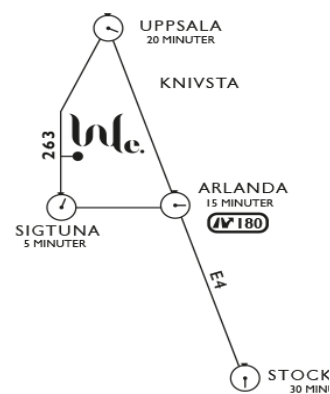
Kommunalt

Det går bra att åka kommunalt från Uppsala, Knivsta, Arlanda och Stockholm.

Både buss UL 183 och SL 579 stannar vid hållplatsen
Venngarnsvägen

Cykel eller till fots

Från Märsta finns det cykelvägar till Sigtuna Stad och därifrån en naturskön cykelväg genom Viby by och Sigtuna golfbana.

Kontakta Michael Bergström: michael.sveatorn@gmail.com tel 0706213151 eller Ingemar Ernberg: ingemar.ernberg@ki.se om Ni har frågor och behöver hjälp att ta Er till Wenngarn.

Kort om Slottet med en märklig och rik historia, och som nyligen återfått en del av sin forna glans

(läs mer på https://sv.wikipedia.org/wiki/Venngarns_slott)

Venngarns slott ligger nära Garnsviken ett par kilometer norr om Sigtuna. Med rötter från 1100-talet uppfördes nuvarande slottsbyggnad 1670 för Magnus Gabriel de la Gardie i samarbete med arkitekten Jean de la Vallée.

Huvudbyggnaden är cirka 2 200 kvadratmeter stor och området omfattar totalt cirka 37 hektar mark.

Venngarn blev kronogods under Gustav Vasas tid. År 1653 såldes egendomen till Magnus Gabriel de la Gardie. Han förvandlade medeltidsborgen till ett praktfullt barockslott. Hans byggverksamhet och intresse för konst och litteratur kostade honom enorma summor. Magnus Gabriel De la Gardie var en av rikets största jordägare och han uppmuntrade förläningssystemet och stimulerade knappast till någon större sparsamhet. Förutom Venngarns slott byggde han och underhöll flera slott, såsom Makalös, Karlbergs slott (om- och tillbyggnad), Läckö slott, Mariedals slott i Västergötland, Jacobsdals slott (senare Ulriksdals slott), Käggleholm i Väringen, som brann ner 1712, idag en slottsruin i Örebro kommun i Närke och Höjentorp kungsgård i Västergötland.

Han drabbades av reduktionen år 1684 och merparten av hans slott och gods drogs in utom Venngarns slott, där han dog 1686. 1916 blev det alkoholistanstalt och förvaltningen låg i slottet med dess magnifika trapphall och målade barocktak. Senare ägare blev Lewi Pethrus-stiftelsen. Slottet är byggnadsminne.

Etymologi

Venngarn (*Winagarnum*, 1282) slutar på -garn *något långsmalt i terrängen*. Den långa Garnsviken från Sigtuna till Vassunda kyrka, vid vars strand slottet ligger, har kanske hetat *Garn*. Men vid högre vattenstånd, då namnet kom till, var formen mindre utpräglad. Förleden har föreslagits vara ett i vissa dialekter levande ord *fin fågellek, ställe där skogsfågel har parningslekar*. Venngarn ska ha varit hedniskt konungasäte, enligt sägnen även för Drottning Disa och förekommer kring början av 1300-talet under namnet *Winagarn*, såsom herresäte för en *Gero* före 1279, därpå för ätten *Blå*, 1387 såsom till en prebendeinrättning för kapitlet i Upsala, från 1400-talet åter i adliga personers händer.

Historik

Venngarn har mycket gamla anor. Någon gång under 1160-talet byggdes ett stenhus i gråsten, den första delen av slottet som vi ser idag. Under medeltiden omtalas egendomen under namnet *Vinagarna*, och ska enligt traditionen under hednatiden ha varit bostad åt drottning Disa. Hon finns framställd på åtta väggmålningar i slottet.

De äldsta historiska uppgifterna är från 27 september 1283 då omnämns *gera de winagarnum, Herr Gere på Venngarn* i ett gåvobrev). Ägarna till Venngarn har varit många. En av de tidigast kända är riksrådet Folke Jonsson (Fånöätten) (död omkring 1313). Under 1400-talets andra hälft ägdes Venngarn av ätten Banér. Gården gick i arv från Eskil Isaksson Banér till dottern Sigrid, mormor till Gustav Vasa. Genom att ogiltigförklara ett tidigare arvskifte lyckades Gustav Vasa år 1555 förvärva Venngarn, som därmed blev kronogods. Kungens fogde som var skatteuppbärare som bodde på Venngarn, som nu mer och mer fick karaktären av en borg. 1568 donerades gården till Gustav Vasas dotter Sofia Vasa (1547–1611), som var gift med hertig Magnus II av Sachsen-Lauenburg, Johan III:s svåger. Ägare till Venngarn blev därefter genom arv Gustav II Adolf. 1627 gav han godset till greve Frans Bernhard von Thurn, vars son Henrik år 1653 sålde det till greve Magnus Gabriel de la Gardie. Han tillträdde Venngarn 1653 och avled på Venngarn 1686.

Som rikskansler och den ledande i Karl XI:s förmyndarregering, var Magnus Gabriel de la Gardie Sveriges mest inflytelserike politiker. Genom inkomsterna från sina väldiga domäner, vilka anses ha omfattat nära 1 000 hemman, kunde han hålla sig med ett hov på hundratalet personer. Ingen svensk har ägt fler slott än Magnus Gabriel de la Gardie. Magnus Gabriel de la Gardie var ledare av Karl XI:s förmyndarregering åren 1660-1672 och år 1680 blev han riksdrots, vilket innebar en reträtt från rikspolitiken. Förmyndarräfstens och reduktionen drabbade honom hårt. Hans hustru, Maria Eufrosyne, som var den regerande kungens faster, fick behålla Venngarn resten av sitt liv. Utfattig och på sin frus nåder levde greven sina sista år på Venngarn och det var där han dog 1686.

Slottet består av en huvudlänga med två flyglar, som omger en liten borggård. Det fick i stort sett sin nuvarande yttre form i slutet av 1500-talet. Hertig Gustav (Gustav Vasas dotterson) byggde då på en våning och lät uppföra två låga flyglar. En latinsk inskrift på slottets södra gavel bekräftar detta: HANC EXSTRUXIT ILLUSTRIS PRINCEPS GUSTAVUS DUX SAXONIAE MDXCI. (Detta hus uppfördes av den frejdade fursten Gustav, hertig av Sachsen, 1591)

Magnus Gabriel de la Gardie genomförde 1661 ett projekt för att modernisera och bygga ut inte mindre än tre av sina slott i Uppland, nämligen Jacobsdal (idag Ulriksdal), Ekholmen och Venngarn. För att utnyttja arbetskraften så effektivt som möjligt pågick arbetena med modernisering samtidigt på alla tre slotten, och ibland ännu fler.

Efter Jean de la Vallées ritningar skapades en långsträckt anläggning avslutad med små paviljonger med var sitt litet torn krönt av ett solur. Det var ett arrangemang som var ritat av Uppsalaprofessorn Olof Rudbeck. Olof Rudbeck var även upphovsman av slottets orangerier. På den tiden var huvudbyggnaden med sina utskjutande flyglar utvändigt bemålad med arkitekturmotiv i renässans.

Runt själva huset skapades det en anläggning med nya flyglar och långa alléer, som ledde mot slottet. En storslagen vy över den anlagda parken möttes man av på trädgårdssidan. Slottets anläggningar liknar anläggningar för den italienska villan. I slottssammanhang är beteckningen villa en term för ett litet slott, som är tänkt för en mer formell samvaro. Man tänker sig också att parken är ett välskött jordbruk och att utsikten utgör huvuddelarna av anläggningen lika mycket som huset självt. Redan då var det helt nydanande med en kompromiss mellan nytt och gammalt såsom vi idag kan se det på Venngarn. Anläggningens hjärta var parken. Den anlades med flera syften och skulle vara både till nytta och nöje. Förutom att vara vacker och imponerande innehöll parken nyttoväxter som användes i hushållet. Det var en så kallad hybridpark, en botanisk grupp med formell systematisk kategori för kulturväxter. Fontänen var mittpunkten i parken. Med tiden uppfördes ett lusthus längst bort i trädgården, lusthuset blev en blickpunkt som underströk parkens längd.

Inomhus dekorerades slottet efter konstens alla regler med dyrbara textilier, gyllenläder, och möbler och konstskatter. Intressant är att Magnus Gabriel de la Gardie medvetet gav sitt slott en föråldrad karaktär genom att flytta dit stenspisar och andra byggnadsdelar från palatset Makalös i Stockholm. Idag återstår inte mycket av inventarierna. Man delade upp rummen som akterna i en teater; de var till för att visa upp slottets ägare på ett så imponerande sätt som möjligt.

Byggnadsminne

Venngarns slott med tillhörande slottspark förklarades redan år 1935 för statligt byggnadsminne. Då kronan tillträdde Venngarn 1686, lämnades slottskapellet helt orört. Inget har tillkommit och bara några få detaljer har försvunnit sedan dess. Därmed är kapellet ett av landets absolut bäst bevarade kyrkorum från stormaktstiden. Det iordningställdes av de la Gardie och förmodligen har han även här anlitat Jean de la Vallee som arkitekt.

Kyrkan är slottets märkligaste del. Kassetaket i renässans är ett par generationer äldre och hör till det sena 1500-talet. Ett särdrag i kapellet är det väldiga antalet allegoriska målningar på bänkdörrarna och läktarna. Symboliken är väl genomtänkt och innefattar även predikstol och altare. Den vittnar tydligt om rikskanslerns trosinriktning. Han framhöll ofta i skrift sin evighetslängtan och känslan av att leva i en eländets och sorgens obeständliga jämmerdal. Både tröst och hopp finns skildrade i allegorierna. Sin tröst fann de la Gardie i bönens stilla samtal med Gud. Kapellet har cirka 100 sittplatser och rymmer en av de finaste barockinredningar som finns bevarade i Sverige. I inredningen märks den grevliga läktaren, som är prydd med de de la Gardieska och Pfalziska vapensköldarna, vilka även återfinns på det väl bevarade antependiet. På orgelläktaren finns en transportabel piporgel, från början avsedd att medföras i fält. Fasaden bär årtalet 1653.

Disasalen

Venngarn ansågs vara den plats där den fornnordiska drottning Disa hade levt, enligt en äldre saga, spridd i Asien och Europa. I Venngarns slott lät därför lät Magnus Gabriel de la Gardie utföra en svit målningar av David Klöcker Ehrenstrahl med motiv från berättelser om Disa. Målningarna var tidigare placerade i trapphuset i slottet. Högst upp i slottet där de kungliga rummen tidigare låg tillkom 1931–1936 *Disasalen* vid en restaurering av arkitekten Ärland Noreen. Vid restaureringen försågs väggarna i *Disasalen* med dessa målningar, som tidigare var placerade i trapphuset.

Disasalen fick sitt namn efter dessa åtta kända målningar som illustrerar Disasagan, välkänd bland annat genom författaren och dramatikern Johannes Messenius "comedia" om Disa, vilket skådespel han skrev 1611 till drottning Kristinas ära. Skådespelet är byggt på en äldre saga om den kloka flickan som lyckas bli drottning. Disasagan finns återgiven i både svensk och latinsk text på trätavlor, som är placerade dels i slottets trapphus, dels i *Disasalen*.

Barockträdgården

Slottsbyggnaden ligger på krönet av en ås med stora nivåskillnader mellan gården och trädgårdarna. Man har kunnat utnyttja sluttningarna till terrassodlingar. Mittaxeln för slottet går nerför åsen, genom dalen och åter upp på en sluttning. Till den lantliga omgivningen med skogar, höjder, vattendrag och byggnaderna i byn är

slottsanläggningen en kontrast. Venngarns barockpark skapades på 1600-talet, då Magnus Gabriel de la Gardie satsade på en skön omgivning till det gamla slottet. Parken ritades troligen av arkitekten Jean de la Vallée. I början av 2000-talet var parken helt igenvuxen och efter många år av förfall återbyggdes Venngarns slott till den skönhet det var på sina glansdagar. Idag är denna unika historiska miljö en vacker park där det finns många växtsamlingar och en nyplanterad köksträdgård.

1900-talet och framåt

Sedan 1686 har Venngarn varit i kronans ägo och arrenderats ut till olika släkter. Efter de la Gardie var Venngarn på olika villkor varit upplåtet bland annat till medlemmar av släkterna Fleming, Piper, Gyllenborg, Gerner, Printzensköld, Posse och Ihre.

År 1916 inrättades en central statlig anstalt för alkoholistvård på Venngarn. Venngarn användes som alkoholistanstalt med direktörens bostad och kansli i själva slottet. För denna verksamhet utfördes på 1950-talet en del om- och tillbyggnader efter ritningar av arkitekten Karl-Erik Hjalmarson. Bland annat utfördes en sinnrik ombyggnad av en transformatorstation till klockstapel. I samband med att den statliga anstalten 1983 avvecklades, såldes den till Lewi Pethrus Stiftelse för filantropisk verksamhet, som drevs av svenska Pingströrelsen och syftade till att rehabilitera personer som fastnat i drogmissbruk.

År 1997 såldes Venngarn till Wenngarn AB, ett hälsocenter som drev anläggningen bland annat som bostäder för flyktingar från stadsdelsförvaltningen Rinkeby-Kista i Stockholm. ¹Bolagets förvaltning av hyresfastigheterna fick 2009 kraftig kritik från bland annat Hyresgästföreningen, som betecknade slottsområdet som slum, och byggnaderna kallades "extremt eftersatta". Våren 2007 förklarade Wenngarn AB slottet och hela Venngarn till salu, I oktober 2013 såldes slottet till Olle Larsson som tillsammans med Sigtuna kommun upprustar och förädlar området.

Under Venngarns slott är Viby by i Sankt Olofs socken sedan 1940 statligt byggnadsminne. Fram till att Venngarn blev anstalt 1916 hade bönderna i Viby dagsverksskyldighet under slottet. Idag är inte Viby att betrakta som en by i egentlig mening, utan som en samling torp under Venngarns slott. Viby är en oskiftad så kallad klungby, bevarad i stort sett som den såg ut för två hundra år sedan då den befolkades av arrendetorpärs under Venngarns kungsgård. I Viby har generationer av torpare levt under knappa förhållanden.

Slottsträff Rosersbergs slott den 8:e september 2018

Bildreportage

Foto: Ingrid Gerdin

I strålände sol samlades 37st släktingar för årets (2018) traditionella slottsträff.

Rosersbergs slott

Familjen Lövefors och Ellen Tideholm

*Bo Tideholm rättar tipspromenaden
Tack Bosse för en bra tipspromenad!*

*Jarl Ehrenberg värdig vinnare
av tipspromenaden*

*Janet Riben, Familjen Tideholm,
Michael Bergström*

*Ingvar Humble, Bernhard och Marie Bergström
samt Anders Ehrenberg, 92 år och äldste deltagare*

*Ingvar Humble, Britt-Marie Thorngren,
Dan Danielson och Malin Ernberg*

*Annika och Awa (1 år) Ernberg
Yngste Deltagare*

Ingemar Ernberg

Malin Ernberg och Janet Riben

*Dan Danielson vinnare av boulen Ebba Bergtass
kom tvåa i bouletävlingen Jan Ernberg och Bo Tideholm*

Ellen, Svante och Mathilda Ernberg

“Släktens slottsträffar” – mini-mellan-släktmöten

Sedan 1994 har vi besett många av Stockholms-traktens slott, där vi avhållit regelbundna "Slottspicknickar" enligt följande.

1994 20/8 Hagaparken	2007 26/8 Rosendals slott
1995 19/8 Drottningholm	2009 29/8 Edsbergs slott
1997 23/8 Hässelby slott	2010 28/8 Sturehofs slott
1998 22/8 Ulriksdals slott	2012 15/9 Stockholms slott
2000 26/8 Steninge slott	2013 24/8 Waldemarsudde
2001 25/8 Häringe slott	2015 22/8 Åkeshovs slott
2003 23/8 Tyresö slott	2016 21/8 Bogesunds slott
2004 4/9 Svartsjö slott	2018 8/9 Rosersbergs slott
2006 2/9 Uppsala slott	2019 15/9 Wenngarns slott

Släktarkivet blir mer överskådligt

Släktarkivet förvaras sedan 1996 på ”Prästgården” i Östra Vingåker – Ingemar Ernbergs fritidsboende. Där finns lämpligt utrymme sedan en gång socknens kyrkböcker varit säkert inlåsta på plats. Föreningens förnämlige och energirika ”förste släktforskare” Jonas Hök gör nu ännu en livsgärning genom att i rask takt digitalisera arkivet, vars originalhandlingar förvaras i ett 20-tal A4 och folio-kassetter. Släktkuriren har tidigare publicerat en hel del material ur arkivet, men denna insats gör det lättare att fortsätta publicering av handlingar av mer allmänt intresse. Ambitionen är att Innehållsregistret samt mer betydelsefulla handlingar skall bli tillgängliga via vår nu framväxande förnyade hemsida. Ett typiskt Innehållsregister för en arkivkassett ser ut så här:

ERNBERG-EHRENBERGSKA SLÄKTARKIVET KASSETT II:1:1 Roberts gren

- 1 Innehållsförteckning: II:1:1 Robert Peterson
- 2 Två brev från Robert Peterson, 1853 och 1881
- 3 Brev från Otto Ernberg till kusinen Jarl Ernberg 1905
- 4 Nio brev från Axel Ernberg till kusinen Jarl Ernberg 1900-1926
- 5 Minnesanteckningar, skrivna 1925 av Agnes Ernberg
- 6 Arfskifte 1910 efter vår moder, Fru Emma Peterson-Ernberg
- 6 Hjalmar Ernbergs konkurs
- 7 Handlingar rörande handelsfirma Gustaf Ernberg & C:o samt lån till morbror Gustaf, perioden 1931-1932
- 8 Emma Peterson medlem i Karlskrona badinrättning. Stadgar.

gm Jonas Hök, Vaxholm 22 oktober 2018

Minnen ur Släktarkivet I

Nertecknade 1925 av Agnes Ernberg (gift Magnell; dotter till Robert och Emma) på uppmaning av kusin Viktor, son till gamle farbror Victor. Agnes har lämnat efter sig många Karlskrona minnen, med den unika berättartalang hon hade. Vi återger här på nytt ett avsnitt ur den fina biografien över Agnes, *Mormor är vårt föredöme*, skriven av Ulla Lindström (Alm). Agnes är vår kassör/sekreterares Annika Alm-Ekmans mormors mor.

”Agnes framstår som släktens märkligaste kvinna. Om hennes barndom kan man läsa i den muntra boken ”Glada minnen från 1850-talets Karlskrona”, med vilken hon debuterade vid 80 års ålder, förlamad efter ett slaganfall.

Som ung flicka gifte hon sig med lotslöjtnant Jakob Lundkvist och under sex års äktenskap följde hon honom ständigt på hans tjänsteresor med lotsfartyget, iklädd pojkkläder och med arbete ombord som lättmatros och löjtnantens kajutvakt – något ovanligt och anstötligt för den tiden. Men det var lyckliga år på kryss i den småländska skärgården, lyckliga år, som bryskt ändades med den unge makens död.

Som änka återvände Agnes till landbacken. Hon började syssla med översättningar av utländsk litteratur, hade förträffligt språköra och språkminne, ehuru hon endast genomgått 1800-talets vanliga flickpension, där det lärdes en smula franska, skönskrivning på griffeltavla och klaverspel – för övrigt bara handarbetades tambursöm och vitbroderi lämpligt till mamelucker.

Hon sysslade alltså med översättningar, tills hon en dag mötte sitt öde på en ångbåtsbrygga vid västkusten. Den länge, ståtliga kaptenen Carl Magnell var på båtfärd runt svenska kusten på väg mot Göteborg, då han vid en oansenlig brygga, där båten lade till helt kort, blev varse en obekant, skrattande dam, fascinerades spontant, samlade ihop sina kappsäckar och steg i land. Var hon verkligen så vacker, frågar någon. Nej, Agnes Ernberg var knappast vacker, nog mera ful än vacker, men hon frapperade med sitt röda hår, sin charmanta figur och gnistrande livliga sätt. Det blev också giftermål av och efter några år finner vi Agnes som hustru på en ödslig gård i Kolmården, dit kapten Magnell dragit sig tillbaka från den aktiva militärtjänsten, och som mor till fyra små döttrar.”

Om farbror Victor i Karlskrona. Vänskapen med tante Dorthe (Doris)

En vacker dag följde farbror Viktor med sin kontorskamrat, Carl Christiansen, till hans hem, staden Husum i Schleswig Holstein. Då han återkom därifrån såg han ännu gladare ut än vanligt och medförde en lång, smärt Tyska, med vänligt och blygt sätt, sydländsk hy och ett par mörka ögon. Hon blev meine liebe Tante Doris och jag hennes vän och förtroga. Hon blev mycket omtyckt av hela släkten, men, hon var ein wenig wehmuthig till sin natur och sehr ”schwärmich”. Detta gjorde att hon kände sig ”oförstådd” av alla svägerskorna. Därtill kom att hon greps av en svår ”Heimweh”, Detta ville hon dölja för alla men jag förstod henne, jag, lilla övermodiga yrhätta. ”Du bist meine Freundin, du kleine Dummkopf” sa hon och det var jag verkligen och kände mig stolt däröver. Ack, mången gång lutade hon sin kind mot min och vi grät båda. Hon var ett blomster, som blivit uppryckt och omplanteradt i främmande jordmån – ingen förstod henne, ingen gillade hennes patriotiska hat till Danskarna, som så grymt förtryckt de stackars Tyskarna. Nej, ingen visste något därom.

Faster Jenny och den snälla, förträffliga faster Helena voro Sunda-bor – de kände dem från deras älskvärda sida. Inte heller jag var hemma i politiken, men jag visste att min Doris talade sannt och att således Danskarna grymt förorättat och hånat Tyskarna, åtminstone i staden Husum, där de hade väldet. Vem ville väl bliva förtryckt? Absolut inte jag. Nej då. Stackars min Doris med din glödande Patriotism! Hon hade i början svårt att trivas i Karlskrona, det var så olikt hennes Husum. När jag förtrodde henne allt vad roligt jag hade just i Karlskrona, min älskade stad, började hon intressera sig för den och dess innevånare, utom Ernbergsska släkten. Vi gävo varandra vårt förtroende å ömse håll. Vi läste Schiller och Göthe tillsammans och jag förkovrade mig snabbt i tyska språket. ”Jakk elsker våre tyske skalter, das must du auch thun” sade hon och blev förtjust när jag försökte mig på att översätta Heines Gedichte till rimmad vers på Svenska.

När jag talade om för henne mina Backfish äventyr (trygg att de ej skulle komma vidare) sade hon systerligt, milt varnande: Ach, Du kleine Dummkopf, Du bist ja ganz schrecklich! Du muss ein wenig vorsichtig sein – es ist thorhaft. Det var nog så. Inte brydde jag mig ett dyft om vad någon annan sade, men faster Doris råd lydde jag verkligen ibland och fann mig väl därav.

Vi voro som sagt bästa vänner och läto ingen ana våra förtroliga stunder. Endast farbror Viktor och lille far visste det och gillade det tydligen. Ofta besökte jag min Doris i deras lilla nätta hem på nedre botten i ett hus vis skeppsbron. Mor¹ tyckte det var bra att jag lärde mig tyska. Detsamma tyckte Doris och jag. Viktor tyckte det var bra att hon lärde sig Svenska, så alla voro belåtna.

¹ Emma Peterson Olsen

Jag svärmade med Doris på f.m. Till middagen kom farbror Viktor, munter och språksam som vanligt. Middagarna voro utmärkta – läckra stekar och de lustigaste soppor: Ålsoppa medtorkade päron smakade godt, så, som faster Doris tillagade den, brödsoppa med Katrinplommon öl och vispad grädde var i min smak och betydligt bättre, än den ölsupa, som jag varit tvungen att inmundiga varenda Lördag i hela mitt liv. Soppa av fläderbärssaft, förgylld med hallonsylt och möra gräddkringlor, var helt enkelt härlig. Ja, den tyska kok-konsten är överallt beröm, åtminstone så, som faster Doris demonstrerade den. Hennes kosthåll var godt och jag lät mig väl smaka. Danke, meine liebe Tante! Jag måtte väl hos dig, många gånger.

Middagen kryddades vidare av farbror Viktors bullrande munterhet. En gång minns jag dock att han kom hem vid dåligt lynne. Han hade haft en tvist med sina packhus-arbetare. Han var mycket ond och ville uttala sig om dem, men Doris sade: ”Ach Viktor! Tale dock ikke om disse Dummheter! Jack bryr mich gar nicht om dine häsliche Packhus-Kerle, jack vill icke höre om dem och ikke Agnes heller. Vat habe ich mit deine Packhus-Kerle zu bestellen, ich kenne dem ju ikke!

Detta var inte strickt, ity att Agnes intet hellre ville, än höra allt möjligt om Packhus-karlarna och Doris kände dem ganska väl, om inte direkt, så genom deras hustrur och mödrar, vilka brukade framföra sina bekymmer till henne och ofta få hjälp och tröst. ”Patron Viktors fru” hägrade också för dem såsom en säker tillflykt när nöden var stor. Nu ville hon emellertid ej höra om dem. Detta harmade farbror Viktor och han utbröt: ”Ja, Doris det är din skuld. Du är skuld till alltsammans.”

Detta var för mycket. Doris rätade stolt på sig och sade: ”Hörbare Agnes, huru oresonlich han är och skyller alle sine Votretlichheter på sin unschuldige Frau. Det är ju schrecklich” Så gör han allti.” Så började hon gråta...men då föll han genast till föga. ”Agnes” sade han ”varför skall hon bry sig om vad jag säger, hon vet ju att jag inte alls menar det! Doris är bra, ja, Doris är bra.” sa han med känsla och övertygelse ”men (vändande sig till henne) det är i alla fall din skuld, när något går mig emot.” Avskjutande denna pil och i förbifarten klappande henne på axeln, flög han iväg ut i tamburen och bort. ”Ja, ser du nu vad jakk måste lide!” sade faster Doris, men då jag brast i skratt, skrattade även hon och förklarade: Ach min kleine Wiktor! Jakk kan ju icke vare bös på dich. Du är ju bare en schorts barn. Jakk kan verlåte dich. Asch (schwärmich) han är ju så sööt, är han icke, mein kleiner Wiktor?” Jo, instämde jag av allt mitt hjärta.

Så satte vi oss i soffan, läste lite tyskpoesi, hon blev rörd och bad: ”Ach! får jag utgute mitt hjärte för dig! Jag är så traurig. O, meine Schleswig Holstein, meerumschlungen!” Hon var så patriotisk och berättade om allt vad Tyskarna fått lida genom Danskarnas övergrepp. Hon skildrades värtaligt huru det kändes av ett folk att vara förtryckt av ett annat, att tårarna kommo mig i ögonen och gjorde inom mig den reflektionen att det var skönt att varken vara Tyska eller Danska, utan Svenska. Visserligen utan någon nämnvärd Patriotism, men glad åt mitt vackra Fosterland, frihetens stamort på jorden. Detta nändes jag dock ej framhålla för meine liebe tante, Schillers, Göthes, Heines och Carl Gerochs landsmaninna, utan ledde samtalet in på de sköna Gedichten, som de skapat. Så dukades tebordet vackert med stickade dukar på kakfaten, goda smörgåsar och faster Doris’ Puffert (känd och berömd inom Ernbergiska släkten). Denna specialitet bjöds alltid på de ”Måndags-läsövningar”, som i många år ägde rum, turvis, hos de Ernbergiska fruarna. Så kom farbror Viktor, strålande glad, medförande en väldig påse choklad- och mandelkonfekt till sin Doris. Icke hade han en aning om huru ”stygg und schwår und unredonlich, huru dummm han nyligen varit mot den älskade Doris, frau Dorthé, som smeknamnet lød.

Allt var frid och glädje.

Renskrivet för Släktarkivet av Jonas Hök, 2018

Medlemsavgiften

till släktföreningen är facila 50:-/år. En avgift/hushåll. **Postgiro nummer 484 72 55-9**, Ernberg-Ehrenbergiska släktföreningen.

För frågor om medlemskap och avgifter kontakta kassören

Annika Alm-Ekman.

Hennes telefonnummer är 08/6533090

E-post adress annika.almekman@bredband.net

Adress: Fleminggatan 56, 112 45 Stockholm

Fotografier ur Släktarkivet

Farbror Victor med två av sina bröder

och två av hans tre systrar

Text på baksida: Konsul Victor Peterson,
Grosshandlare Isac Peterson, Lektor Knut
Peterson

Fröken Lotten (Peterson)

Faster Augusta (1869, 45 år; Peterson)
Döttrar till Körsnär Johan Peterson och Gustafva

Handlanden Gustaf Peterson stoppar en falsk sedeltillverkare

(Carlskrona Weckoblad 20-23 juni 1846)

Örebro: Privatbankssedelfabrikation i Carlskrona – försökt utprångling af falska sedlar

Sedan Rådhus-Rätten härstädes nu avslutat rannsakingen rörande detta mål och avkunnat dom i hwad rörer sedlarnes utprångling, få wi om målets behandling framställa en sammanfattande berättelse.

Den 20 sistlidne Maj inkom till **Handelshuset Gustaf Ernbergs & Comp.** (husets hufvudman, Hr **G. Peterson**) kontor Johannes Olsson från Krogsmåla och tillfrågade Hr Peterson om han wille tillwerka sig några af ”de der pengarne som göras uppåt landet”. Hr **P.** Som af denna förfrågan fann att pennigarne woro falska, inlät sig med bonden i samtal om saken, för att kunna få närmare reda på förhållandet och bonden erkände öppet att en person i Mortorp, wid namn Widebäck, förfärdigat sedlarne; att en i Olssons sällskap vid namn Swen Carlsson medhade falska penningar till 4 000 Rdl belopp; samt sökte någon med mycken rörelse och således kunde använda större belopp.

Hr **P.** Låtsade som om han wore hugad tillbyta sig ett stort belopp falska sedlar och frågade Johannes hwad han erfordrade i reda penningar för de hemmagjorda. Joh. Begärde till en början hälften, men lät pruta med sig till 2 Rdl Bko stycket, hwarefter han genast hemta kassan. Som Hr **P.** emellertid fann ett så hastigt återseende ej ingå i dess plan, föregaf han sig resa ut åt landet, hwarföre Johannes lofwade återkomma kl. 6 på aftonen, sedan Hr **P.** till honom återlemnade en förewisad profitia, så att Johannes ej skulle fatta någon misstanka om polisens tillkallande.

Stadsfiskalen underrättades om förhållandet. Kl. 6 återkom Johannes men märkte inte att Stadsfiskalen stod på lur, hwarföre han råkade i fällan. En stund senare kommo två af Johannes kamrater i utprånglingsförsöket, för att dela de redbara penningar, hoppades kunna få. De tillwaratagna falska sedlarne räknades av Domaren utgöra 1) 47 st. Ljusröda tior, till grawyren liknande Örebro Privatbanks; 2) 423 st. gråbruna af samma sedelslag, temligen lika

de äkta, samt 3) 3 st. gråa 3 Rdr, de sednare högst illa tryckta medelst träsnitt, hwaremot tiorna woro tryckta på en graverad metallplåt.

Wid förhör uppgaf Johannes att utprånglarne fattat sitt beslut att med sedlarne resa till Carlskrona; att sedlarne blifwit tryckta af Johannes dräng, för tredje resan stöld, Sjöarilleristen och Kronoarbetareskarlen Magnus Qwick; att plåten wore gjord och graverad af Målaren Olof Widebäck, samt bestod af en gulblank metallskifwa; att sedlarnes färgning verkställes af Widebäck; att wattenstämpeln åstadkommits genom en blandning af bergolja, linolja och terpentin; att W., så snart plåten war färdig, tryckt 16 tior, för att wisa hur det skulle tillgå; att Qwick åsett experimentet och fått lust att ock göra sedlar; att han ock, så snart allt war i ordning, gått sina färde med hela verkstaden; att Widebäck, som på plåten arbetat lång tid, och förgäfwes nu afwaktade under 3 dagar dess återlemnande, blef ond och gick sina färde, att Qwick sedan återkom och helt qwickt gjorde pengar, att wattenstämpeln påsattes med en träskifwa hwar på fanns märket uppböjdt utarbetadt, samt slutligen att qwick alltid för säkerhetens skull bar metallplåten hos sig, då den ej nyttjades.

Johannes sa sig blifwa i tillfälle fabricera Örebrosedlar som, enligt hans ord, ”skulle gå i alla wäder”. Sedan plåten blifwit färdig, anbringades tryckswärtan medelst en skinnklädd trädkaffel. Ett gömställe för plåten skapades under golfwet i Qwicks kammare med en sticksåg i en golvplanka under ett väggfast skåp. Sedlarna trycktes i Qwicks rum och torkades framför eld i en spisel, hwarwid Johannes små barn biträdde.

Sedan åklagaren förmält att någon vidare bewisning emot de tilltalade i afseende på deras beteende icke wore tillgänglig, så beslutade Rådhusrätten att samtliga tilltalade hafwa gjort sig skyldige till sådan utprångling, hwarigenom skada ej timat, innan bedrägeriet blef uppdagat, hwardera böta 13 Rdl 16 sk. I händelse någon skulle sakna tillgång till böterna, han i stället skall afspisas med 12 dagars fängelse wid watten och bröd.

(Hjälten och handlanden Gustaf Peterson i bild nedan.)

Unga dirrar

Gustaf höll koll på skurkarna

– Nja, jag föredrar att kalla det privatisering av ännu ett gammalt statligt monopol.

gm Jonas Hök
Vaxholm, maj 2019

Bankförskingring i Lund – Häradshövding Ivar Ernberg dömer (Svenska Dagbladet måndag 4 april 1887)

Till Skånska Aftonbladet skrives från nämnda stad: I torsdags eftermiddag inmanades i häkte kassören i Kristianstads-bankens härvarande afdelningskontor, efter att vid förhör blifwit öfverbevisad om och erkänt en försvinnning af omkring 20 000 kronor. Stor öfverraskning råder ty ingen hade någonsin anat något sådant, i synnerhet som kassör Lundgren aldrig ansetts lefwa öfverdådligt. Det var ett anonymt bref från en lundabo, som hitkallade baron von Otter, bankens hufvuddirektör, från Kristianstad i onsdags, och då anställdes revision. Hvem

den välvillige brefskrifvaren är, som sålunda hjälpt häradshövding *Ivar Ernberg*, direktören, att kontrollera kontorspersonalen, är föremål för otaliga gissningar, och aningsvis tror man sig känna honom.

L. erkände genast tillgreppet. Han lemnades två dagars frist att söka ”klarera” saken och hade genom en välvillig förmögen students mellankomst så nära lyckats. I går qväll öfverlemnade han sig sjelf i stadsfiskal Strandbergs händer. I borgen för kassaförvaltningen – 5 000 kronor – står handlanden A. P. Hedman i Lund.

Kassör L. är född i Ystad 1854 och blef student i Lund 1874. Egnade sig åt studier för att ingå på läkarebanan, men ingick så i Kristianstadsbankens hufvudkontor, och förflyttades hit som bokhållare, då detta kontor bildades.

Han ansågs ovanligt redbar och aktningsvärd, och ingen anade någonsin sådant om honom. Huru försnillningarna tillgått är ännu ej offentliggjordt. L. är gift sedan tre år tillbaka. Hans unga hustru med två barn blir den mest lidande på denna sorgliga katastrof.

Kommentarer:

”I torsdags”, det vill säga torsdagen den 30 mars, häktades alltså kassör L. Lundgren. Det är fyra dagar före tidningsartikelns publicerande och inte god etik att gå ut med namn på den häktade innan denne är dömd, eller hur? Men här brakade man på innan någon dom vunnit laga kraft. De förskingrade 20 000 kronorna år 1887 motsvarar 18-20 miljoner i dagens penningvärde.

Baronen Bror Salomon von Otter var friherre, diplomat och militär vid Vendes artilleri-regemente, med avsked som major. Han var i hela trettio två år verkställande direktör för Kristianstads Enskilda bank, åren 1867-1899. Han var trettio tre år gammal och VD i banken när förskingringen ägde rum.

Bilderna visar adelsfamiljen von Otters vapen, bankdirektören Bror Salomon von Otter iklädd sin kaptensuniform och 70-åriga grosshandlaren A P Hedman, borgenären som (bombsäkert!) förlorade sin borgen på 5 000 kronor.

Ivar Ernberg var bara 27 år när han fick det juridiska ansvaret att döma i denna förskingring. Han var befordrad till ”vise” häradshövding då, och blev häradshövding i Medelpads domsaga år 1901.

*gm Jonas Hök
Vaxholm mars 2018*

Sånger om styrka, kärlek och hopp

Cecilia Thorngren på TeaterStudio Lederman

Onsdag 23/10 2019 kl. 19.00

Biljetter bokas via mail teater.lederman@tele2.se på TeaterStudio Lederman, Gästrikegatan 13, Stockholm. Biljett & information 08-30 30 94. www.teaterlederman.com

Vi skrev i föregående nummer om Cecilias framgångar. I höst finns möjligheter att höra och se henne live. Claes von Heijne – piano, Jesper Lindberg - pedal steel, banjo, Olle Steinholtz – kontrabas.

Cecilia Thorngren rör sig musikaliskt mellan Zarah Leander, Anita Lindblom, Eva Dahlgren, Bob Dylan, Plura och Nationalteatern. Och mycket annat.

”Cecilia Thorngren är galen! Bortom all räddning. Galen nog att, i våra ironiska, cyniska och

hårdkommersialiserade tider, ställa sig på landets teaterscener inför utsålda salonger och framföra en repertoar hämtad ur fyrtio- och femtiotalets svenska vis- och kabarétradition. Samt en handfull, för Cecilia, specialskrivna nya sånger från Peter LeMarc och Staffan Hellstrand.”

Kjell Andersson, vår mest legendariske skivproducent

www.ceciliathorngren.se

Släktrådet 2017-2020

Funktion/ Namn

Gren

Adress/ Tel nr

Ordinarie

Jan Albert Victor Ernberg,

Ordförande.

Annika Alm-Ekman

Jarl Ehrenberg

Ingemar Torsten Ernberg

Michael Anders Bernhard Bergström.

Suppleanter

Jonas Hök

Bengt Gustaf Ingemar Ehrenberg

Jan Anders Lennart Ehrenberg

Per Fredrik Olof Zetterqvist.

Cecilia Cederström

Johan Ernberg

Erik Hamberg

Peter Brückner

Bernhard Bergström

Malin Laurell Lövefors*)

har begärt entledigande 2019

Revisorer

Staffan Riben

Harald Ernberg, suppleant

Valberedning

Per Zetterqvist

Michael Bergström

Vakant

Victor

Robert

Gustaf

Ludvig

Ludvig

Ludvig

Gustaf

Gustaf

Ludvig

Robert

Ludvig

Ludvig

Ludvig

Ludvig

Ludvig

Näsbydalsvägen 6,14tr, lgh 2403,
18331 Täby. Tel 070/7194820
Fleminggatan 56, 11245
Stockholm. Tel 08/6533090
Rörstrandsgatan14, 2tr,
11340 Stockholm. Tel 070 484 94 04
Smultrongränd 18, 18245 Ene-
byberg. Tel 08/768 88 25
Rutger Fuchsgatan 1, 4tr 11667
Stockholm. Tel 08/7955858

Kapellgatan 8, 18531 Vaxholm
Tel 0769 320 701
Bokvägen 7, 3tr, lgh 1202, 37143 Karls-
krona. Tel 0455/23732. 070 378 54 17
Burträskgatan 23, 16262 Vål-
lingby. Tel 08/874717. Landet
0246/24108
Strandvägen 29B. 13562 Tyresö.
Tel. 0768/690 154
Skolgatan 7. 753 12 Uppsala.
Tel 018/107223.
Starrängsvägen 7, 115 50 Stockholm.
Tel 08-559 123 18
Walleriusvägen 9, 753 36 Uppsala.
Tel. 018/128283.
"Chez Emile", Chemin de Coucadis,
83830 Bargemon, Frankrike
Tel 0033 4 9447 8530
Fyrspannsvägen 42, 131 42 Nacka,
070/4126955
Valltorpsvägen 146, 18752 Täby.
Tel 070 148 85 60.